

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

RPO-661580- V/1 O/AB

00-090 Warszawa   Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77   Fax 22 827 64 53

Warszawa,

15. II. 2012

Pan

Jan Vincent - Rostowski

Minister Finansów

Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

Problemy, z jakimi spotykają się osoby niepełnosprawne i ich rodziny budzą moje szczególne zainteresowanie jako Rzecznika Praw Obywatelskich, dlatego z uwagą śledzę skargi dotyczące ulgi rehabilitacyjnej przewidzianej w art. 26 ust. 7a ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2010 r. Nr 51, poz. 307 z późn. zm.; zwanej dalej „ustawą o podatku dochodowym”). Na tle badanych spraw ujawniły się dwa problemy: nieobjęcie ulgą wydatków poniesionych na utrzymanie osoby niepełnosprawnej przebywającej w Domu Pomocy Społecznej przez podatnika spełniającego warunki wskazane w art. 26 ust. 7e ustawy o podatku dochodowym oraz nieurealnianie limitu określonego w tym przepisie.

W sprawie przedstawionej przez ojca niepełnosprawnego syna z orzeczenia o stopniu niepełnosprawności wynika, że zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity: Dz. U. z 2010 r. Nr 214, poz. 1407 z późn. zm.) syn został zaliczony do znacznego stopnia niepełnosprawności i wymaga stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. Wśród wymagań, które powinny być uwzględniane wobec niego wymieniono: korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji,

przez co rozumie się korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych świadczonych przez sieć instytucji pomocy społecznej, organizacje pozarządowe oraz inne placówki, a także uczestnictwo w terapii zajęciowej.

Stosownie do art. 60 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362, z późn. zm.; zwanej dalej „ustawą o pomocy społecznej”) pobyt w domu pomocy społecznej jest odpłatny do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania. Koszty pobytu syna w placówce w istotnej części ponosi wnioskodawca. W 2009 r. była to kwota 18.434 zł stanowiąca niemal połowę dochodów przez niego uzyskiwanych. Renta syna - w wysokości 616 zł - będąca jego jedynym dochodem, nie pokrywała kosztów miesięcznego utrzymania. Jednocześnie roczna wysokość tego dochodu - 7.392 zł - nie przekroczyła limitu określonego w art. 26 ust. 7e ustawy o podatku dochodowym, który od 1 stycznia 2003 r. do chwili obecnej wynosi 9.120 zł.

Mimo przyczyniania się w istotnym zakresie do ponoszenia kosztów pobytu syna w Domu Pomocy Społecznej i spełnienia warunków określonych w art. 26 ust. 7e ustawy o podatku dochodowym wnioskodawca w 2009 r. nie nabył prawa do skorzystania z ulgi rehabilitacyjnej jako osoba, na której utrzymaniu pozostaje osoba niepełnosprawna, bowiem w świetle art. 26 ust. 7a pkt 5 i 6 ustawy o podatku dochodowym uprawnienie do ulgi przysługuje w związku z ponoszeniem wydatków na odpłatność za pobyt na turnusie rehabilitacyjnym, na leczeniu w zakładzie lecznictwa uzdrowiskowego, za pobyt w zakładzie rehabilitacji leczniczej, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych oraz za zabiegi rehabilitacyjne. Wydatki poniesione w związku z pobytem osoby niepełnosprawnej w domu pomocy społecznej nie uprawniają do ulgi.

Nieobjęcie ulgą rehabilitacyjną wydatków przeznaczonych na sfinansowanie kosztów pobytu osoby niepełnosprawnej zaliczonej, z powodu niepełnosprawności intelektualnej lub innej, do znacznego stopnia niepełnosprawności i wymagającej stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji stanowi - w mojej ocenie - o naruszeniu art. 69 Konstytucji, zobowiązującego władze publiczne do otoczenia osób niepełnosprawnych opieką i szczególną troską.

Na mocy art. 55 ust.1 ustawy o pomocy społecznej dom pomocy społecznej świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego

standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających.

Nie zawsze członkowie rodziny osoby niepełnosprawnej są w stanie sprawować nad nią opiekę. Dbałość o niepełnosprawną osobę, wymaga absolutnego podporządkowania życia tej opiece, w tym może powodować konieczność rezygnacji z pracy zarobkowej, co nie zawsze jest możliwe. Codzienna opieka może przekraczać możliwości fizyczne i psychiczne członków rodziny (np. ze względu na wiek lub chorobę). Umieszczenie osoby niepełnosprawnej w domu pomocy społecznej może być zatem jedynym realnym rozwiązaniem gwarantującym zapewnienie tej osobie właściwej opieki i godnych warunków egzystencji. Do skierowania do domu pomocy społecznej dochodzi z reguły dopiero wtedy, gdy wiadomym jest, iż w przyszłości nie można spodziewać się poprawy stanu zdrowia osoby niepełnosprawnej. Tak było w przypadku syna wnioskodawcy.

Według badań dr Beaty Gumiennej 60-70% dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w Polsce stanowią niepełnosprawni umysłowo, w tym intelektualnie (*Podopieczni niesprawni intelektualnie w domach dziecka (analiza badań własnych)*); dr B. Gumienny, <http://www.towarzystwonaszdom.pl>). Dzieci niepełnosprawne umysłowo, w tym intelektualnie, wymagają szczególnej troski i zainteresowania, praca z nimi jest niezwykle żmudna i czasochłonna. Niezbędna jest pomoc specjalistów mających odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie. Każde z dzieci wymaga indywidualnego podejścia i specjalnego edukacyjno-terapeutycznego programu. Może zdarzyć się, że rodzice nie będą w stanie sprostać tym specyficznym potrzebom. Umieszczenie dziecka w placówce odpowiedniej ze względu na jego niepełnosprawność może być jedynym wyjściem.

Moje zastrzeżenia budzi również nieurealnianie limitu dochodów osoby niepełnosprawnej decydującego o uznaniu jej za pozostającą na utrzymaniu podatnika w rozumieniu art. 26 ust. 7e ustawy o podatku dochodowym.

Limit kwotowy został wprowadzony z dniem 1 stycznia 2003 r. przepisem art. 14 pkt 2 lit. b) ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. Nr 200, poz. 1679 z późn. zm.). Jego wysokość odpowiadała dwunastokrotności najniższego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w latach 2001-2002 w kwocie 760 zł, określonego w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 stycznia 1998 r. w sprawie najniższego wynagrodzenia za pracę pracownika (Dz. U. Nr 16, poz. 74 z późn.

zm.). Ustawodawca nie przewidział mechanizmów zapewniających waloryzację limitu w związku ze wzrostem minimalnego wynagrodzenia za pracę (określanego od 1 stycznia 2003 r. zamiast najniższego wynagrodzenia). Tymczasem wysokość tego wynagrodzenia wzrasta i w 2012 r. stanowi ono kwotę 1.500 zł miesięcznie (rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2012 r. - Dz. U. Nr 192, poz. 1441). Od momentu wprowadzenia w art. 26 ust. 7e ustawy o podatku dochodowym limitu kwotowego wartość, która stanowiła podstawę określenia jego wysokości wzrosła zatem dwukrotnie.

Zauważam, że ulga rehabilitacyjna przewidziana jest dla osób niepełnosprawnych, które z reguły - ze względu na stan zdrowia - nie świadczą pracy. Zasadniczym źródłem ich dochodów są zatem renty z tytułu niezdolności do pracy lub renta socjalna, czy też emerytury. Obok tych świadczeń osoby te mogą otrzymywać dodatki do emerytur i rent, n.p. dodatek pielęgnacyjny przysługujący osobie uprawnionej do emerytury lub renty uznanej za całkowicie niezdolną do pracy oraz do samodzielnej egzystencji. Od dnia 1 marca 2011 r. dodatek ten wynosi 186,71 zł miesięcznie, zaś najniższe: emerytura, renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy i renta rodzinna - 728,18 zł; renta z tytułu częściowej niezdolności do pracy - 560,13 zł; renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy w związku z wypadkiem lub chorobą zawodową i renta rodzinna wypadkowa - 873,82 zł; renta z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku z wypadkiem lub chorobą zawodową - 672,16 zł (komunikat Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 16 lutego 2011 r. w sprawie kwoty najniższej emerytury i renty, dodatku pielęgnacyjnego i dodatku dla sierot zupełnych oraz kwot maksymalnych zmniejszeń emerytur i rent (M. P. Nr 15, poz. 162). Natomiast renta socjalna wynosi 611,67 zł, przy czym osoby uprawnione do niej mogą dodatkowo otrzymywać zasiłek pielęgnacyjny - od 1 marca 2011 r. ustalony w kwocie 153 zł.

Z porównania wysokości najniższych świadczeń emerytalno-rentowych z limitem ustalonym w art. 26 ust. 7e ustawy o podatku dochodowym wynika, że nawet w przypadku ich otrzymywania wypłata dodatku pielęgnacyjnego lub zasiłku pielęgnacyjnego - czy innych dodatków - powoduje osiągnięcie przez osobę niepełnosprawną w roku podatkowym dochodu w wysokości przekraczającej przedmiotowy limit, co wyłącza możliwość uznania jej za pozostającą na utrzymaniu w rozumieniu ww. art. 26 ust. 7e. W tych okolicznościach

podatnicy ponoszący wydatki na cele rehabilitacyjne na rzecz bliskich im osób niepełnosprawnych - wymienionych w art. 26 ust. 7e ustawy o podatku dochodowym - nie nabywają prawa do skorzystania z ulgi rehabilitacyjnej.

W piśmie z dnia 17 stycznia 2012 r. (nr DD3/033/3/KDJ/12/DD-15) Zastępca Dyrektora Departamentu Podatków Dochodowych poinformował, że w Ministerstwie Finansów nie jest obecnie rozważane wprowadzenie zmiany wysokości omawianego limitu. Zważywszy, że należy oczekiwać podwyższenia z dniem 1 marca 2012 r. najniższych świadczeń emerytalno-rentowych, a tym samym renty socjalnej, nieurealnienie limitu - co może nastąpić wyłącznie w drodze nowelizacji ustawy o podatku dochodowym - spowoduje ograniczenie kręgu podatników, którzy mimo ponoszenia wydatków na cele rehabilitacyjne na rzecz bliskich im osób niepełnosprawnych nie nabędą prawa do skorzystania z ulgi rehabilitacyjnej.

Z przedstawionych względów, w oparciu o art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz. U. z 2001 5r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) zwracam się do Pana Ministra o zajęcie stanowiska w sprawie, a w szczególności o rozważenie podjęcia inicjatywy ustawodawczej, która doprowadziłaby do zmiany obowiązujących regulacji prawnych poprzez wprowadzenie rozwiązania zabezpieczającego odpowiednią waloryzując limitu przewidzianego w art. 26 ust. 7e ustawy o podatku dochodowym oraz poszerzenie katalogu wydatków uprawniających do ulgi rehabilitacyjnej o wydatki ponoszone w związku z pobytem w domu pomocy społecznej osoby niepełnosprawnej zaliczonej do znacznego stopnia niepełnosprawności.

Łeoz wyproy szoculuk

Jana Jijou